

BERTHA BULCSU:

Írók, színészek, börtönök

EÖRSI ISTVÁN (ítélet: 8 év)

Írók, színészek. A szellem emberei. Letartóztatják és börtönbe vetik őket, akár a közönséges bűnözőket.

Az elmúlt évtizedekben nem ment ritkaságszámba az ilyesmi Magyarországon sem.

Bertha Bulcsu jeles író tizenkét kiemelkedő börtönviselt értelmiségit szólat meg abban az interjúkötetben, amely az Új Idő kiadásában jelent meg. Ebből a kötetből közlünk részleteket.

(14)

— Hogyan élted át a forradalmat, mit csináltál?

Eörsi: — Eufóriában éltem, nagy boldogságban, de aggodalomban is. A jobboldali garázdálkodásról szóló hírek aggodalommal töltöttek el. Ott a falamon, amit az előbb megnéztél, látható Lukácsnak a sajtupapírra írott kérése Benke Valériához, hogy adjon nekem munkát a Magyar Rádiónál. Bementem a Parlamentbe, ahol a rádió működött, és együtt voltam ott a forradalom egész vezérkarával. Onnan aztán kijárva, riportokat írogattam, pár verset, amik jöttek a rádióban. Angyal István egyik csoportjánál is jártam, a róluk szóló riportom is elhangzott. Mint egy tébolyult jártam az utcákat, csak egyszer keveredtem harcba. Lőttem is egyet-kettőt, inkább csak szimbolikusan egy tankra, aminek semmiféle hatása nem volt. Jártam a harcok színhelyén, és mint egy teniszmeccsen, néztem, hogy hogyan lőnek egymásra...

— Milyen fegyvered volt?

Eörsi: — 57-es kispuskám, semmi kárt nem tett a tankban. Inkább csak a magam biztonságára lőttem, hogy nem félek a harctól. De az ember nemcsak attól fél, hogy lelővik, attól is, hogy ő lelő valakit. Próbáltam kiismerni magamat az utcai események között. Újságcikket is írtam, Obersovszky Gyula lapjával, az Igazsággal is volt kapcsolatam.

— Miközben riportokat írtál és ki-be jártál a Parlamentből, hittél a forradalom győzelmében?

Eörsi: — Igen erősen hittem benne. Hittem, hogy győzhet és jön egy munkástanácsos, öngazgatásos szocializmus.

— Meddig hittél benne?

Eörsi: — November 4-én reggel 5 óráig. Meghallgattam Nagy Imre hangját, és tudtam, hogy minden elveszett. Egy november 7-én írott versemben írom: „Visszaút, se kiút, új Bachkorszak közelít, hetyke és hős fiúk, mégis ti győztetek itt...”

— Ez is ment a rádióban?

Eörsi: — Ez már nem ment, csak a Parlamentben sokszorosítottam. Benne volt a vádiratomban.

— Miért nem disszidáltál?

Eörsi: — Úgy gondolom, hogy magyar vagyok. A népnek végig kell szenvednie ezt az ellenforradalmat, amit november 4. óta Kádár képviselt. Én buzdítottam a népet, nem léphetek meg, a munkások sem tudnak mind meglépni. Másrészt igen erősen élt bennem az a tudat, hogy én Magyarországon akarok írni. S ha kimegyek, ennek vége. Lehetetlenné és reménytelenné válik, mert megszűnik a kapcsolatom az étellel és a nyelvvel. Politikai, morális, nemzeti megfontolásokból maradtam itthon. Azzal a problémával, hogy én zsidó származású vagyok, a börtönben kellett szembenézniem, mert ott sok antiszemita-val találkoztam. Nekem ez soha eszem-

be sem jutott, olyan mértékben magyarnak éreztem magamat. Most is magyarnak tartom magam, habár nem nagy magyarnak. Ha konfliktusba kerül bennem a magyar vagy az emberi szempont, akkor mindig az utóbbi mellé állok. Akkor úgy éreztem, hogy hazárulás volna kimenni, kivéve azokat, akiket kötél fenyeget. Tudtam, hogy engem nem lehet felkötni azért, amit csináltam. Amikor észrevettem, hogy Angyal István háza előtt rendőrök állnak, odamentem. A Péterfy Sándor utcában a röpcédulákat együtt sokszorosítottuk Angyal Istvánnal és Gáli Jóskaival. Ezért kerültünk közös perbe. Elhatároztam, hogy amíg le nem fognak, ellenállok. A jövő szempontjából sem mindegy, hogy van itt ellenállás vagy nincs... Angyalt rá akartam beszélni a disszidálásra, mert tudtam, hogy kivégzik. Ő is tudta, de azt mondta: Életem csúcsára jutottam, nincs kedvem végigcsinálni veletek azokat a nyomorúságos éveket, amik most következnek. Ha ezekre az évekre gondolok, amit ti majd végig fogtok csinálni, az undorba és az unalomba belehalok. Ott volt Csongovai Per Olaf, a másik parancsnok, ez egy filmrendező szakos srác, mivel Angyal együtt vezette a Tűzoltó utcát, ez is Gáli Jóska jó barátja, ő is Káldor lányt vett el, mint Gáli Jóska, tehát így rokonok is voltak, ezt is biztosan fölakasztották volna. Hát ő még aznap éjjel kiment. Ezt a fajta kimenést nem ítéltem el. Helyeseltem, hogy az ilyen fiatal emberek nem hagyják magukat lemészárolni. Én bementem a Péterfy Sándor utcába november 7-én vagy 8-án, amikor Angyal is odaérkezett, és ott körülbelül 15-éig sokszorosítottam.

— Ez egy magánlakás volt?

Eörsi: — Nem. A kórház pincéjében sokszorosítottunk felhívásokat, meg a Szóba se állj vele című orszéllenes, beavatkozásellenes versemet és rengeteg felhívást. Itt hallgattuk végig Kádár amnesztiáigéretét, amit se Angyal, se én nem hittünk el. Gyalázatos hazugságnak tartottuk, bár még nem tudtuk, hogy hány ember fog utána lögni.

(Folytatjuk)